

S. BERNADETA ŻABIEREK ^{a, @}

 0009-0007-1988-2153

^a Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku; Biblioteka im. Księży Chodyńskich,
ul. Prymasa Stanisława Karnkowskiego 3, 87-800 Włocławek, kujawsko-pomorskie, PL

[@] s.BernadetaZSNM@GMail.Com

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM NAUKOWEGO „KS. JÓZEF KRUSZYŃSKI. W SETNĄ ROCZNICĘ OBJĘCIA URZĘDU REKTORA”

**Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego,
9 grudnia 2025 r.**

Symposium naukowe zorganizowane 9 grudnia 2025 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL było już piątym spotkaniem z cyklu *Nasz Założyciel – ks. Idzi Radziszewski* zorganizowanym przez Ośrodek Badań nad Dziejami KUL. Zostało ono poświęcone postaci ks. prof. Józefa Kruszyńskiego w setną rocznicę jego wyboru na rektora KUL-u.

Wystawę pt. *Diem non perdidit. Ksiądz rektor Józef Kruszyński (1877–1953)* otworzył rektor KUL ks. prof. Mirosław Kalinowski. Przygotowana ona została przez zespół Ośrodka, a jako eksponaty wykorzystano głównie materiały ze spuścizny ks. Kruszyńskiego przechowywane w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku i Archiwum KUL. Przygotowane osiem gablot przedstawiały następujące tematy: Dzieciństwo, Studia, KUL, Podróże, Papiery wartościowe, Praca naukowa, Wojna, Włocławek. Wystawę dopełnił katalog przygotowany przez zespół Ośrodka

Symposium składało się z dwóch części. Pierwsza część konferencji dotyczyła samej działalności ks. rektora Józefa Kruszyńskiego. Referaty wygłosili m.in. pracownicy Ośrodka: dr Grzegorz Misiura omówił temat *Kadencja rektorska ks. Józefa Kruszyńskiego*; trwała ona, jak pisał we wspomnieniach sam ks. Kruszyński: „3095 dni mojej mitręgi”. Autor

referatu zapoznał słuchaczy z trudną sytuacją Uniwersytetu w chwili objęcia funkcji rektora przez tego wybitnego biblistę. W trakcie swojej ośmioletniej kadencji doprowadził on m.in. do dokończenia remontu gmachu Uniwersytetu, budowy konwiktu dla księży studentów; otwarto też Muzeum Uniwersyteckie, utworzono fundację Potulickiej oraz uzyskano prawa państwowe dla uczelni.

Następnie dr Paulina Byzdra-Kusz przedstawiła referat: *Ks. rektor Józef Kruszyński jako wikariusz generalny diecezji lubelskiej*. Prelegentka nakreśliła najpierw sytuację diecezji lubelskiej w czasie II wojny światowej. Ksiądz Kruszyński w listopadzie 1939 r. wraz z innymi profesorami został osadzony w więzieniu na Zamku Lubelskim i skazany na karę śmierci. Wyroku nie wykonano, a w kwietniu 1940 r. został zwolniony z więzienia. Po internowaniu przez Niemców 27 grudnia 1939 r. biskupa lubelskiego Mariana Fulmana ks. Kruszyński został mianowany wikariuszem generalnym diecezji lubelskiej. Pełnił tę funkcję do chwili powrotu ordynariusza we wrześniu 1945 roku. Wielokrotnie interweniował w sprawach diecezji, poszczególnych parafii czy osób, m.in. w sprawie wysiedlania Polaków z Zamojszczyzny i przeprowadzania pacyfikacji.

Pracownik Biblioteki Uniwersyteckiej KUL mgr lic. Roman Zajac nakreślił sylwetkę ks. Kruszyńskiego jako biblisty. Pismo Święte, historia starożytna i archeologia biblijna to pola badawcze, którymi się zajmował. Prelegent przedstawił pozycje z zakresu biblistyki, jakie wyszły spod pióra ks. Kruszyńskiego, do których należy zaliczyć szereg przekładów z języka hebrajskiego na język polski ksiąg Starego Testamentu oraz komentarzy do nich.

Ostatnim prelegentem w tej części konferencji był ks. dr Henryk Witczak, kapłan diecezji włocławskiej, który omówił działalność ks. Kruszyńskiego we Włocławku i diecezji włocławskiej. Przedstawił sylwetkę ks. Kruszyńskiego poczynając od jego dzieciństwa i młodości w niewielkiej miejscowości Kolonii Poraj niedaleko Piotrkowa Trybunalskiego, przez rodzące się powołanie do stanu kapłańskiego, studia w seminarium włocławskim (1894–1899) i Akademii Duchownej w Petersburgu (1899–1903), trudności związane z nauką, fascynację Pismem Świętym i zdobywanie znajomości języków obcych, w tym orientalnych, aż po aktywną pracę w Seminarium Duchownym we Włocławku jako profesor biblistyki w latach 1904–1923. Przedstawiony został również drugi okres życia i posługi ks. Kruszyńskiego dla diecezji włocławskiej po jego powrocie w 1945 r. do Włocławka, gdzie został oficjałem Sądu Biskupiego, egzaminatorem

prosynodalnym i proboszczem katedry wrocławskiej, jak również wykładowcą w miejscowym seminarium.

Druga część sesji poświęcona została spuściźnie archiwalnej i bibliotecznej ks. rektora Kruszyńskiego. Najpierw dr hab. Edward Gigilewicz zapoznał zgromadzonych z pamiętnikami i wspomnieniami ks. Kruszyńskiego. Przedstawił zakres prac nad edycją rękopisów i trudnościami, z jakimi trzeba się było się zmierzyć. Pokazał, jakie zostaną zastosowane zasady wydania tekstu w zastosowaniu instrukcji wydawniczych. Przy ostatecznym wydaniu dzieła zostanie rozbudowany aparat krytyczny, aby lepiej dostosować się do współczesnych norm i łatwości w przekazie.

Zachowany księgozbiór ks. Kruszyńskiego przechowywany w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławku – to kolejny referat wygłoszony przez s. Bernadetę Żabierek, pracującą od 12 lat w tejże instytucji. Przedstawiła ona zachowany tylko fragmentarycznie księgozbiór ks. prof. Józefa Kruszyńskiego, liczący ponad 600 woluminów. Ukazała, w jaki sposób nabywał on pozycje do swego księgozbioru oraz jaki był jego los. Ksiądz Kruszyński od czasów studiów seminaryjnych gromadził swój osobisty księgozbiór m.in. w czasie swoich wyjazdów zagranicznych. Zgromadzony zbiór utracił w czasie wojny, częściowo go odzyskał i w miarę możliwości go odbudowywał. Zgromadzony księgozbiór to przede wszystkim pozycje z zakresu biblistyki, w tym także judaiki. Zaprezentowała również ciekawe pozycje z tego księgozbioru, jak i przypuszczenia o ich wcześniejszych właścicielach.

Kierownik Ośrodka dr hab. Irena Wodzianowska przedstawiła temat *Sprawy duszpasterskie w spuściźnie archiwalnej ks. Kruszyńskiego*. Prelegentka podkreśliła, iż po objęciu funkcji rektora ks. Józef Kruszyński nie zaprzestał działalności kaznodziejskiej i duszpasterskiej. Ukazała różne przejawy tej działalności, m.in. prowadzenie Sodalicii Mariańskiej.